

κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἐπὶ Καποδίστρια καὶ ἐπὶ Ὁθωνος. Μετέφρασε δὲ καὶ ἔργον τοῦ Φίχτε ἐκ τοῦ γερμανικοῦ τῷ 1829.

### ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ HASE\*

ΥΠΟ Σ. ΜΕΝΑΡΔΟΥ

Περὶ τῶν πολλαπλῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Κοραῆ πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐπραγματεύθησαν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἀλλαγῶν πολυμαθεῖς συνάδελφοι. Παρέλεγαν ὅμως, νομίζω, τὴν σπουδαίαν συμβολὴν τοῦ σοφωτάτου γέροντος εἰς τὴν πρώτην, τὴν περίφημον ἔκδοσιν τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν ὑπὸ τοῦ Φωριέλ κατὰ τὸ 1824. Πόσον ἡ ἔκδοσις ἐκείνη ἐπέτεινε τὸν φιλελληνισμόν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ συνέτεινεν ὥστε οἱ «Ἕλληνες νὰ γνωρισθῶν καὶ ν' ἀγαπηθῶν ὅσον ἀξίζουσιν» μαρτυροῦν αἱ ἀμέσως γενόμεναι μεταφράσεις τοῦ βιβλίου. Ταύτας καὶ τὰς περὶ αὐτῆς κρίσεις παρέθεσα λεπτομερῶς εἰς διάλεξιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμα τὸ 1924 εἰς τὸν Παρθασόν<sup>1</sup>. Δηλαδή πρώτη ἐδημοσιεύθη τὸ Πάσχα τοῦ 1825 ἡ γερμανικὴ τοῦ φιλελληνικωτάτου *Wilhelm Müller*, ἐπικρίνοντος καὶ τὰς παλαιότερας ὑπὸ τοῦ *Goethe* μεταφράσεις ἑλληνικῶν τραγουδιῶν. Δευτέρα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ ἀγγλικὴ ὑπὸ τοῦ *Charles Br. Sheridan* «πωλουμένη πρὸς ὄφελος τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδεύσεως». Τρίτη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ ρωσικὴ δέκα τραγουδιῶν ὑπὸ Γνέδιτζ καὶ μετὰ τινὰ ἔτη ἄλλαι.

Ὁ Φωριέλ, ὡς γνωστόν, οὔτε προτοῦ, οὔτε μετὰ τὴν ἔκδοσίν του ἤλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Λοιπὸν τὸν πρῶτον πυρῆνα τῆς συλλογῆς, καθὼς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, κατήρτισεν ὁ «ἔνδοξος ἰατρός Κοραῆς», ὁ ὁποῖος τὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Κλωνάρην, καὶ αὐτὸς ἔπειτα διὰ τοῦ Πικκόλου ἀνεκοίνωσεν ἀντίγραφα εἰς τὸν Φωριέλ<sup>2</sup>. Αὐτὴ ἡ ὀρθογραφία τῶν τραγουδιῶν μὲ τὰ τελικὰ νῦ, τὰ κλαύσω καὶ τὸ Ἰανῆς εἶναι Κοραϊκῆ. Ἄλλα τοῦ ἀνεκοίνωσεν ὁ *Hase* καὶ ὁ *Μουστοξύδης* καὶ κατόπιν ἄλλοι Ἕλληνες. Ἄλλὰ πρῶτον τῶν Ἑλλήνων βοηθῶν του εἰς τὴν μετάφρασιν ὀνομάζει τὸν Κλωνάρην, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τοῦ πυρῆνος τῆς συλλογῆς ἔπαιρνε χάριν τοῦ Φωριέλ

\* Συνεδρία τῆς 8 Ἀπριλίου 1933.

<sup>1</sup> Περὶ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν ἐν Ἀθήναις, 1925, σ. 16.

<sup>2</sup> *Chants populaires de la Grèce moderne . . . par C. Fauriel. Tome I. A Paris preface p. II. Le premier fond des pièces dont se compose ce recueil provient de l'illustre docteur Coray, qui en avait fait don à M. Clonarès, de qui j'en obtins des copies par l'intermédiaire de M. Piccolo . . . Quelques pièces de plus remarquables m'ont été communiquées par M. M. Hase et Mustoxidi: la plupart m'ont été données ou envoyées de divers côtés par des Grecs.*

καὶ τῆς ἐκδόσεώς του καὶ πολλὰς ἄλλας ὁδηγίας ἀπὸ τὸν «ἐνδοξον ἱατρὸν»—τὸν ἐργαζόμενον πάντοτε τόσον τελεσφόρως καὶ ἀνεπιδείκτως.

### Ο ΚΟΡΑΗΣ ΩΣ ΙΑΤΡΟΣ \*

ΥΠΟ Α. ΚΟΥΖΗ

Λέγοντες ἱατρὸν δὲν νοοῦμεν βεβαίως τὸν ἐπαγγελματίαν ἱατρὸν, διότι οὗτος, ὡς ὁμολογεῖ καὶ ἐν τῇ βιογραφίᾳ του, οὐδέποτε διανοήθη ν' ἀσκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο. Αὐτὴ ἄλλωστε ἢ ἀπλῆ νεανική του κλίσις πρὸς τὴν ἐπιστήμην ταύτην, ἣτις ἀσφαλῶς ἐνετεινέτο καὶ ἐκ τῆς ἐδλαβοῦς μνήμης, ἦν πᾶσα ἢ οἰκογένεια αὐτοῦ διετήρει πρὸς τινὰ ἱατροφιλόσοφον πρόγονον αὐτοῦ, τὸν Ἀντώνιον Κοραῆν, συγγραφέα πινδαρικῶν τιῶν ῥῶδων, ὃν ἀναφέρει καὶ ὁ Φαβρίκιος, φαίνεται δὲν εἶχε βαθείας ρίζας, διότι, ὡς γράφει ὁ ἴδιος πρὸ παντός:

«Ἦθελα νὰ κερδαίνω τὸν καιρὸν νὰ μὴ βλέπω Τούρκους, ἢ ἂν ἀναγκασθῶ τελευταῖον νὰ τοὺς ἰδῶ, νὰ ζῶ μετὰξὺ των ὡς ἱατρός, ἐπειδὴ τὸ θηριῶδες ἔθνος τοῦτο εἰς μόνους τοὺς ἱατροὺς ἀναγκάζεται νὰ ὑποκρίνεται κάποιαν ἡμερότητα».

Ἄν νεώτερος ἠθέλησε νὰ ἐκμάθῃ τὴν Ἀραβικὴν, ἵνα σπουδάσῃ τὰ ἔργα τῶν Ἀράβων, τοῦτο, ὡς εἰκός, μᾶλλον εἰς τὸ φιλολογικὸν μέρος ἀφεώρα. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀναγόμενόν του εἰς διδάκτορα σιγμαίως μόνον ἐσκέφθη νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἱατρικῆς, προπονούμενος παρ' ἱατρῶ<sup>1</sup>, ὡς καὶ κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1788, ὁπότε, ἕνα μῆνα πρὸ τῆς εἰς Παρισίους ἀποδημίας του, ἐσκέπτετο νὰ μεταβῆ εἰς Κέρκυραν καὶ Ζάκυνθον, μέρη δηλ. μὴ ὄντα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων, ἵνα ἐπαγγελθῆ τὸν ἱατρὸν<sup>2</sup>. Ἀναμφιβόλως δ' ὁ Κοραῆς ἀποκτῆσας ἀπ' ἀρχῆς λαμπρὸν ὄνομα καὶ ἐξαιρετικὰς ποιησάμενος σπουδὰς θὰ ἠδύνατο ἄριστα νὰ ἐπιτύχῃ ὡς πρακτικὸς ἱατρός· ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς ἀσθενῆς τὸ σῶμα, νευρασθενῆς καὶ ἐξαιρετικῶς

\* Συνεδρία τῆς 30 Μαρτίου 1933.

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς πραγματείας ὡς καὶ πλεῖστα μέρη τοῦ δημοσιευομένου κειμένου καὶ σημειώσεις παραλείπονται ἥδε προκειμένου νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῷ εἰδικῷ τεύχει περὶ τῶν ἑορτῶν ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κοραῆ.

<sup>1</sup> Ἀπάνθ. Ἐπιστ. Β', σ. 80.

<sup>2</sup> Καὶ εἰς Σμύρνην φαίνεται ποτε ὅτι ἐσκέφθη νὰ μεταβῆ πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἱατρικῆς, πειθόμενος καὶ εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ Πρωτοψάλτου, ὅστις ἐπεθύμει νὰ ἰδρῶσῃ φαρμακείον: «Δὲν ἐκοιμήθην ὅλην τὴν νύκτα (23 Μαρτίου 1785). Δὲν εἰξεύρω τίς σὲ ἐφότισε νᾶ ἐπιθυμήσῃς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σπετζιάρη· δὲν μὲ φθάνουν τὰ βάσανά μου, ἀλλὰ ἔμελλε... ἐσυλλογιζόμεν εἰς τὴν κλίνην ποῦ θὰ ἀνοίξωμεν τὸ σπετζαρίον. Τέλος πάντων πρὸς τὸ ἐξημέρωμα ἔκρινα ὅτι δὲν εἶναι προσφρέστερος τόπος ἀπὸ τὸ Τζοράκ-καπί». Ἀπάνθ. Ἐπιστ. Β', σ. 76).